

ПЕРЕДМОВА

Четвертий том академічного тлумачного «Словника української мови» у 20 томах (далі СУМ-20¹; відповідно «Словник української мови» в 11 томах² позначаємо як СУМ-11) охоплює реєстрові слова, що починаються на літери від Д до Ж, – діапазон Д – ЖУЧОК (10760 лексичних одиниць).

Нижче наведено дані лексикографічної статистики стосовно четвертого тому й об'єднаного діапазону першого–четвертого томів СУМ-20. У такий спосіб відтворено статистичні параметри процесу лексикографічного розвитку Словника української мови у 20 томах.

У табл. 1 представлено співвідношення лексики за частинною належністю у реєстрах СУМ-11 і СУМ-20 у межах діапазону Д – ЖУЧОК:

Таблиця 1

Частини мови	СУМ-11, %	СУМ-20, %
Іменник	46,64%	50,17%
Прикметник	19,95%	21,55%
Дієслово	23,91%	17,93%
Дієприкметник	2,15%	3,09%
Прислівник	5,24%	4,78%
Займенник	0,09%	0,10%
Інші	2,03%	2,39%

Відповідні дані стосовно діапазону А – ЖУЧОК СУМ-20, порівняно із СУМ-11, наведено в табл. 2:

Таблиця 2

Частини мови	СУМ-11, %	СУМ-20, %
Іменник	44,74%	49,10%
Прикметник	17,61%	19,65%
Дієслово	26,92%	20,72%
Дієприкметник	3,78%	4,24%
Прислівник	4,90%	4,35%
Займенник	0,08%	0,10%
Інші	1,96%	1,84%

Статистичні дані четвертого тому СУМ-20, як і попередніх томів, свідчать про деяке збільшення відносного обсягу іменників і прикметників порівняно з дієсловами. Це пояснюється активізацією номінаційних процесів у сучасній українській мові, спричиненою суспільно-історичними і глобалізаційними чинниками, а також помітним зростанням у СУМ-20, порівняно із СУМ-11, термінологічної лексики, представленої переважно іменниками.

У табл. 3 наведено статистичні дані щодо відносних пропорцій лексикографічних параметрів діапазону Д – ЖУЧОК СУМ-20 і відповідного діапазону СУМ-11.

Таблиця 3

Назва показника	СУМ-11	СУМ-20	Збільшення у СУМ-20 порівняно із СУМ-11, %
Словникові статті	6647	10760	61,88%
Знаки у словникових статтях	2261717	3036902	34,27%
Тлумачення реєстрових слів, у т. ч.:	9297	14397	54,86%
— значень	7982	12746	59,68%
— відтінків значень	1315	1651	25,55%
Ілюстрації	13832	31863	130,36%
Усталені словосполучення, у т. ч.:	1095	3332	204,29%
— сталі словосполучення	755	671	-11,13%
— еквіваленти слів	0	46	–
— термінологічні словосполучення	114	543	376,32%
— фразеологізми	226	2072	816,81%

З цієї таблиці видно, що обсяг реєстру діапазону Д – ЖУЧОК у СУМ-20, порівняно із СУМ-11, збільшився майже в 1,62 раза, загальний обсяг – майже в 1,34 раза. На 130 % (тобто більше ніж удвічі) зросла кількість ілюстрацій, що є свідченням великої уваги укладачів до текстово-ілюстративного матеріалу. Особливо значне зростання (так само, як і в першому–третьому томах) простежуємо в системі словосполучень, кількість яких збільшилася у четвертому томі більше ніж утричі.

¹ Йдеться про другу редакцію Словника. Першу його редакцію, як зазначалося у Передмові до першого тому СУМ-20, було здійснено в період із 2002 до 2007 року.

² Словник української мови в 11 томах. — К.: Наук. думка, 1970–1980.

У табл. 4 подано порівняльні статистичні дані СУМ-11 і СУМ-20 за діапазоном чотирьох томів двадцятитомника (А – ЖУЧОК).

Таблиця 4

Назва показника	СУМ-11	СУМ-20	Збільшення у СУМ-20 порівняно із СУМ-11, %
Словникові статті	27398	46109	68,29%
Знаки у словникових статтях	8677198	15119849	74,25%
Тлумачення реєстрових слів, у т. ч.:	37985	58028	52,77%
— значень	32807	50914	55,19%
— відтінків значень	5178	7114	37,39%
Ілюстрації	55325	126241	128,18%
Усталені словосполучення, у т. ч.:	3623	12080	233,43%
— сталі словосполучення	2329	2422	3,99%
— еквіваленти слів	0	125	–
— термінологічні словосполучення	283	2145	657,95%
— фразеологізми	1011	7388	630,76%

В укладанні четвертого тому СУМ-20 взяли участь: В. В. Чумак (д – дезкамера, егѣр – епархія), І. В. Шевченко (дезодорант – дзявкало), Л. Л. Шевченко (дзявкання – доли-зати, єпіскоп – жанроутворювальний), О. А. Стишов (до-лизувати – дратівливий, жѣреб – жимолость), Л. М. Менько

(дратівливий – евфонічний), Г. М. Ярун (евфонічність – ѣтвеш), Л. М. Томіленко (жантільний – жердяний), О. О. Погрібна (жир – жучок).

Усталені словосполучення у Словнику опрацювали В. М. Білоноженко і В. О. Винник. Науковий редактор четвертого тому – Н. Г. Озерова. Наукові консультанти четвертого тому – член-кореспондент НАН України С. Я. Єрмоленко і О. О. Тараненко (з лінгвістичних питань), Л. В. Туник (з редакційної роботи). Редагування тому виконували Л. В. Туник і Н. В. Щербакова. Технологічну підтримку Віртуальної лексикографічної лабораторії «Словник української мови» здійснювали: К. М. Якименко (головний технолог-програміст) і комп'ютерні технологи С. І. Волошина, І. М. Кондрачук, М. П. Слабковська. Показчик словосполучень до четвертого тому сформулила І. В. Остапова. Комп'ютерну верстку здійснили І. М. Кондрачук і М. Ю. Кригін. Менеджери четвертого тому: М. Ю. Кригін, Ю. В. Леонтєв і В. В. Манако (планування і контроль робіт, розроблення технологічних схем, організація робіт із розроблення та проведення автоматизованого тестування лексикографічної бази даних Словника). Науковий керівник проекту «Словник української мови у 20 томах» – академік НАН України В. А. Широков.

Під час роботи над четвертим томом Словника його текстово-ілюстративну базу було розширено за рахунок уведення до списку джерел творів таких авторів: В. Авраменко, І. Дзюба, М. Яцків. Крім того, додано такі переклади: І. Андрусак, пер. з тв. Ч. Діккенса; Борис Тен, пер. з тв. Софокла; Є. Гребінка, пер. з тв. В. Шекспіра; Д. Павличко, пер. з тв. В. Шекспіра; В. Стус, пер. з тв. Й. В. Гете, а також ілюстрації з балад.

Авторський колектив висловлює щирі подяки всім, хто зробив зауваження та побажання до першого, другого і третього томів СУМ-20, які враховано в подальшій роботі.

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

Аа,	Бб,	Вв,	Гг,	Ґґ,	Дд,
Ее,	Єє,	Жж,	Зз,	Ии,	Іі,
Її,	Йй,	Кк,	Лл,	Мм,	Нн,
Оо,	Пп,	Рр,	Сс,	Тт,	Уу,
Фф,	Хх,	Цц,	Чч,	Шш,	Щщ,
Ьь,	Юю,	Яя			